

دکتر شهریار تقوی

انجمن تاریخ افغانستان

قلمرو زبان و ادبیات فارسی از دیرزمان بسیار وسیع بوده و امروز هم آن به حدود و ثغور مملکتی محدود و محصور نیست. مخصوصاً در کشورهایی که با ایران همجوار و همسایه هستند و در میراث فرهنگی و ادبی آن سهم و شریکند فارسی هنوز هم دارای مقام شامخی میباشد و جزو زبانهای تکلمی و ادبی بشمار میرود و ادبیات گرانمایه آن شیفتگان فراوانی دارد. افغانستان بعلمت هم سرگذشت بودن با ایران از دیرباز فارسی زبان بوده و تعداد زیادی از مشاهیر ادبی و ناموران علم و ادب و عرفان که آثار خویش را بفارسی پیادگار گذاشته‌اند در آن نواحی بسر میبرده‌اند و امروز نیز فارسی در آن مملکت عز و مقام خاصی دارد و زبان تکلمی بیش از نصف جمعیت مردم آن مملکت است و یکی از دوزبان رسمی کشور محسوب میگردد و مورد علاقه شدید دولت و ملت میباشد.

زبان فارسی در افغانستان زبان «دری» نامیده میشود و بهمین اسم در کلیه مدارج تحصیلی و مراکز علمی کشور تدریس میگردد. گویندگان زیادی به زبان دری شعر می‌سرایند و نویسندگان متعددی آثار ذیقیمتی بآن زبان از خود بجای میگذارند. دیوانهای فارسیگویان معاصر و تألیفات پر ارزش فضلالی امروزی در تعداد زیادی هر سال بچاپ میرسد و خدمات ارزنده آن بفارسی مورد توجه

مخاض و مجامع علمی درجهان قرار میگردد .

توأم با کوششهای افراد فاضل و مؤسسات علمی مانند دانشگاه کابل که در راه حفظ و معرفی آثار علمی و ادبی و عرفانی گذشتگان و معاصرین که غالباً بفارسی نگاشته شده بعمل می‌آید از طرف دولت نیز بعضی از انجمنها جهت نیل بهمین هدف تشکیل شده و خدمات ذیقیمتی بدین وسیله نسبت بفارسی انجام میگردد . یکی از این انجمنها انجمن تاریخ افغانستان (کابل) است که تا کنون در پر توحمايت و مساعدت دولت و سرپرستی وزارت کلتور خدمات بسیار شایانی بفارسی انجام داده است . در سطور زیر از این انجمن معرفی مختصری بعمل می‌آید .

انجمن تاریخ وابسته به وزارت اطلاعات و کلتور افغانستان بعلت خدمات گرانمایه‌ایکه در رشته تاریخ و فرهنگ و ضمناً بفارسی انجام داده در جوامع علمی جهان معروفیت بسزائی دارد و از مهمترین مؤسسات علمی و فرهنگی افغانستان بشمار میرود . نظر به خدمات ارزنده انجمن مزبور که در ظرف مدت ۲۸ ساله حیاتش به علم و دانش و بویژه در رشته تاریخ انجام داده با استفاده از نوشته مندرج در شماره مسلسل ۲۷۷ مجله وزین آریانا بمعرفی آن مبادرت می‌ورزیم :

در سال ۱۳۱۰ شمسی بمنظور متمرکز ساختن امور تاریخی و ادبی مملکت افغانستان انجمنی بنام « انجمن ادبی در کابل » که ریاست آن را محمدا نور بسمل بعهده داشت تأسیس یافت . مجله ماهیانه‌ای نیز بنام « کابل » جهت نشر مطالب علمی ، و تاریخی از طرف آن انجمن بمديريت مرحوم سرور گویا منتشر گردید . از ابتدای انتشار مجله کابل اغلب دانشمندان معروف آن کشور از جمله سرور گویا ، احمد علی کهزاد ، عبدالله افغان نویسنده ، عبدالحی حبیبی ، عبدالرحمن پژواک ، خلیل‌الله خلیلی و امثال آنها تشریک مساعی نمودند و مقالات تحقیقی آنان مخصوصاً پیرامون تاریخ افغانستان و کشورهای همجوار توسط مجله فوق که بدو زبان دری (فارسی) و پشتو تهیه میشد بچاپ رسید .

انجمن ادبی در ترویج بسبک جدید تاریخ نویسی در کشور مجاهدت نمود و در ترجمه آثار ذیقیمت خارجیان در زمینه تاریخ بفارسی و پشتو کوشید. هیئت‌های باستانشناسی فرانسه بشویق همین انجمن بکشف آثار پرارزش کهن توفیق یافتند و کتابهای متعددی به انگلیسی و فرانسه و ایتالیایی نوشته شد.

در سال ۱۳۱۶ ش اکادمی پشتو (پشتو تومنه) در کابل تشکیل و انجمن ادبی مذکور ضمیمه آن گردید و مجله مخصوص زبان پشتو محسوب گشت، پنج سال بعد در سال ۱۳۲۱ ش انجمن تاریخ وجود مستقلی یافت و بریاست احمد علی کهزاد به فعالیت علمی پرداخت. از طرف همین انجمن نو تاسیس مجله ماهیانه‌ای بنام «آریانا» شروع به نشر گردید و از بدو تاسیس تا کنون در آن مقالات پرارزشی پیرامون تاریخ افغانستان و تاریخ زبان و جغرافیای تاریخی آن و احوال مشاهیر و رجال سیاسی و علمی و شاعران و نویسندگان و صنایع مستظرفه و مسکوکات و باستانشناسی و کتابشناسی و فولکلور مملکت افغانستان انتشار یافته و مورد استفاده کلیه علاقمندان در جهان قرار گرفته است.

در سال ۱۹۴۶ میلادی علاوه بر مجله آریانا برای استفاده عموم دانشمندان خارجی که علاقمند بتاریخ و فرهنگ افغانستان میباشند مجله دیگری سه‌ماه یکبار بزبانهای انگلیسی و فرانسه بنام «افغانستان» از طرف انجمن تساریخ منتشر گردید مقالات علمی بقلم فضلالی مملکت و نگارندگان خارجی در این مجله بطبع میرسید و از حیث محتویات سودمندیکه در آن بچشم میخورد مجله افغانستان از مجلات بسیار گرانقیمتی محسوب میگردد. مدیر فعلی آن محمد کاظم آهنگ است که سه‌سال است در این سمت انجام وظیفه مینماید.

انجمن تاریخ چنانکه قبلا اشاره شد بریاست احمد علی کهزاد تاسیس گردید و دانشمند مزبور تا سال ۱۳۴۰ ش در این سمت باقی ماند. از سال ۱۳۴۰ الی ۱۳۴۵ ش دکتر ضیائی مدیر سابق موزه کابل ریاست انجمن را بعهده داشت و سپس در سال ۱۳۴۵ عبدالحی حبیبی رئیس سابق دانشکده ادبیات بعنوان رئیس انجمن انتخاب گشته و هنوز هم ایشان با همین سمت انجام وظیفه مینماید.

اساسنامه انجمن تاریخ

اساسنامه انجمن تاریخ افغانستان در سال ۱۳۳۷ ش از طرف وزارت معارف کشور تدوین گردید و مطابق تصویبنامه شماره ۱۸/۳۲۲ مورخ حمل ۱۳۳۷ بتصویب مجلس وزراء رسید. متن اساسنامه که شامل ۱۱ ماده میباشد مطابق زیر است:

ماده یکم - انجمن تاریخ افغانستان بحدیث يك مؤسسه تتبعات تاریخی شناخته میشود.

ماده دوم - مرکز انجمن تاریخ افغانستان شهر کابل است و هر وقتیکه زمینه و وسائل فراهم شود میتواند در سایر نقاط افغانستان هم شعباتی داشته باشد.

ماده سوم - مرام انجمن تاریخ تحقیق و تتبع در انکشاف مسائل تاریخی و ثقافتی و هنری به قرار ذیل است:

الف: - تتبع و تحقیق برای انکشاف مسائل تاریخی به مفهوم عام در زمینه‌های باستان شناسی و هنری، ادبی جغرافیائی و فرهنگی و غیره.

ج: - جمع آوری و انتشار اسناد و وثایق، مدارک و متون خطی و غیر خطی راجع بتمام دوره های تاریخ افغانستان.

د: - گرد آوری شرح حال، سوانح و کارنامه‌های رجال.

ه: - تحقیق در فولکلور و جمع آوری معلومات مربوط به رسم و رواج و افسانه‌ها و داستانها و ادبیات عامیانه.

و: - ایجاد روابط با مؤسسات فرهنگی و مراکز علمی.

ز: - انتشار نتایج تحقیقات و تتبعات بصورت نشریه‌هایی از قبیل مجله آریانا و مجله افغانستان و کتب و رسایل و غیره.

ماده چهارم - انجمن تاریخ دارای افراد زیر است:

الف: اعضای انتصابی و افتخاری.

ب: شورای انجمن